

Tvůrčí psaní žije nejen na Masarykově univerzitě

V pátek 21. června 2013 se na Filozofické fakultě Masarykovy univerzity uskutečnilo kolokvium *Tvůrčí psaní a textová kompetence*, pořádané tamním Ústavem české literatury a knihovnictví a jeho Ateliérem tvůrčího psaní. V dopoledním bloku Aktuální otázky teorie a didaktiky tvůrčího psaní zaznělo šest referátů z pera zkušených lektorů, kteří se věnují také teoretické reflexi oboru v akademickém prostředí. Odpolední blok Tvůrčí psaní ve vzdělávací a volnočasové praxi přinesl v jedenácti diskusních příspěvcích široké spektrum zkušeností mladých vysokoškolských pedagogů, středoškolských učitelů a lektorů volnočasových aktivit. Na kolokvium navázal v sobotu 22. června workshop Dobíjení tvořivých baterií určený lektorům tvůrčího psaní převážně ze slovenských i českých univerzit.

Kolokvium otevřel příspěvek PaedDr. Brigity Lehoťanové, Ph.D. Přednášející zde představila svůj kurz tvůrčího psaní, který je nabízen studentům katedry primární pedagogiky Pedagogické fakulty Univerzity Komenského v Bratislavě. Jde o praktické seznámení budoucích učitelů s metodami tvůrčího psaní, využitelnými nejen v jazykovém vzdělávání. Tvůrčí psaní je prostředkem formování osobnosti po stránce kognitivní i nonkognitivní a lze je velmi dobře kombinovat s dalšími strategiemi tvořivého vyučování (dle koncepce F. E. Williamse), mezi nimiž má své pevné místo.

PaedDr. Martin Klimovič, Ph.D. (Pedagogická fakulta Prešovské univerzity), předložil výsledky svého projektu věnovaného rozvíjení textové kompetence nejmenších pisatelů, žáků 2. ročníku běžné základní školy. Prostřednictvím postupně osvojované seberegulační strategie se žáci učí produkovat smysluplný narativní text. Předložená koncepce akcentuje dvě ve školní praxi neprávem opomíjené složky textotvorného procesu – fázi přípravy na psaní a fázi optimalizace textu včetně reflexe vlastního procesu psaní. U většiny žáků došlo v průběhu projektu k měřitelnému kvalitativnímu posunu v produkční stránce textové kompetence. Martin Klimovič ukázal, že mezi tvůrčím psaním a textovou kompetencí je přitom přímý vztah prostředku a cíle.

Referát Mgr. Radka Malého, Ph.D., z pražské Literární akademie byl přednesen v zastoupení. Autor zhodnotil lektorskou zkušenost z ročního kurzu zaměřeného na tvorbu literatury pro děti a mládež. Tento kurz se po úvodním odbourání předsudků o nezáročnosti dětského čtenáře zaměřuje na specifické mimoestetické funkce literatury pro děti a mládež (poznávací, didaktickou a relaxační), aniž by byla opomíjena primární funkce a hodnota estetická. Následně lektor věnuje pozornost žánrům hádanky, říkadla, poezie pro děti a pohádky. Praktická textotvorná cvičení jsou doplňována

teoretickým poučením s cílem kultivovat autorský přístup k této tradiční literární oblasti.

Produkčními technikami tvůrčího psaní v němčině jako cizím jazyce, konkrétně příběhy vznikajícími v rámci každoroční Dlouhé noci krátkých textů, se ve svém příspěvku zabýval PhDr. Zdeněk Mareček, Ph.D. (FF MU). Na příkladech dokumentoval postupný vývoj kolektivně uchopeného tématu. Přiblížil, jakým způsobem do procesu psaní zasahuje skupinová dynamika či prvek hry a náhody. Tvořivé aktivity pracují s osobním vkladem účastníků a nabízejí prostor pro rozvoj individuality v rámci skupiny. Důležitou součástí projektu je také prezentace textů v přímém kontaktu s publikem.

Na možnosti využití tvůrčího psaní ve výuce literatury a při rozvíjení čtenářských dovedností studentů se zaměřila Mgr. Jitka Cholastová z hostitelského pracoviště. Nastínila typologii cvičení tvůrčího psaní vzhledem k rolím a fázím literárního procesu. Řízená textotvorná činnost studenta osciluje mezi literárním systémem, který je předmětem studia, a mezi vlastní aktuálně žitou skutečností. Pohyb na tomto rozhraní studentovi umožňuje hlouběji porozumět literárnímu dílu. Vyučující má přitom roli zprostředkovatele umění a facilitátora edukačního procesu. Tvůrčí psaní lze adekvátně využít na všech stupních literárního vzdělávání.

Dopolední jednání uzavřel Mgr. Jiří Studený, Ph.D. (Fakulta filozofická Univerzity Pardubice), referátem *Organické principy v tvůrčím psaní*. Zdůraznil instrumentální charakter metod: lze hovořit o vytváření a následném rozpouštění modelů při zvnitřnění poznatků. Přirozený jazyk nabízí řadu inspirativních obrazů procesu učení a tvorby textu. Počátky organického myšlení autor spatřuje v romantickém konceptu morfologie textu. Za reziduum romantického chápání „já“ považuje představu psaní jako sebevyjádření. Jako adekvátnější a pro vedení lekcí tvůrčího psaní metodicky podnětější nabízí pohled na psaní jako proces, během něhož (a také v následném dialogu s účastníky komunikační situace) se „já“ utváří.

Doc. PhDr. Zbyněk Fišer, Ph.D., hostitel a garant kolokvia, na úvod odpoledního bloku představil monografii *Tvůrčí psaní v literární výchově jako nástroj poznávání*, přinášející výsledky studentské odborné činnosti autorského kolektivu pod jeho vedením, a následně se zamyslel nad výhledy tvůrčího psaní. Tvůrčí psaní dnes funguje jako integrovaná součást výuky nejen ve filologických předmětech a je akceptováno i v akademickém prostředí jako plnohodnotný pracovní nástroj poznání a tvořivé komunikace, jednání prostřednictvím textu. Významná je přitom etická dimenze tvořivé činnosti a zodpovědnost lektora za modelování průběhu edukačního procesu.

První okruh diskusních příspěvků se zabýval tvůrčím psaním s ohledem na jeho potenciál přispívat k efektivitě pedagogické komunikace a k rozvoji klíčových kompetencí

žáků a studentů ve vzdělávacím procesu, druhý tematický okruh byl zaměřen na literární psaní jako volnočasovou aktivitu a prostředek rozvíjení autorského talentu.

O pedagogické komunikaci hovořila Mgr. Zuzana Šalamounová (PDF MU). Myšlenkové procesy žáka jsou přímo determinovány povahou učitelských otázek. Podstatným přínosem postupů tvůrčího psaní ve všech předmětech je navýšení komunikačního času žáka a provázání recepční a produkční složky textové kompetence. Mgr. Dagmar Dvořáková (Střední škola informatiky, poštovnictví a finančnictví) představila připravovaný projekt rozvíjení čtenářské kompetence studentů nástavbového studia. Seminář koncipovaný s ohledem na požadavky státní maturitní zkoušky si klade za cíl mj. zvýšit vnímavost žáků vůči estetickým kvalitám literárního díla a posílit dovednost formulovat vlastní myšlenky o uměleckém i neuměleckém textu.

Narativní potenciál techniky živých obrazů prezentovala Mgr. Veronika Rodriguezo-
vá, Ph.D., (PDF MU). Práce s literárními a historickými texty při tvorbě živých obrazů vede k prohloubení porozumění daným tématům. Tvůrčím psaním jako nástrojem výuky genderové problematiky při interpretaci básnického textu se zabývala Mgr. Marie Kortanová (FF MU). Tvůrčí psaní umožňuje zmapovat gender jako prožitkovou kategorii v úzké spojitosti s teoretickými aspekty. Mgr. Alexandra Julíčková (Gymnázium P. Křížkovského s uměleckou profilací) hovořila o dílně tvůrčího psaní v rámci terénního projektu Genius loci ve spojení s dílnami výtvarnými, překladatelskými či historickými.

Nad specifiky výuky tvůrčího psaní na střední škole a v kurzech pro veřejnost se zamyslela Mgr. Eva Talpová. Zkušenosti s vedením kroužku tvůrčího psaní jako volnočasové aktivity při CVČ Lužánky shrnula MgA. Eva Davidová, Ph.D. (Divadelní fakulta JAMU). O dílnách věnovaných experimentální poezii hovořil Bc. Petr Kuběnský (FF MU). MgA. René Nekuda (Literární akademie) se zaměřil na problematiku hodnocení uměleckých prací. Bc. Kristýna Cimalová (Památník písemnictví na Moravě) na závěr kolokvia představila putovní seminář tvůrčího psaní k literární soutěži Skrytá paměť Moravy.

V průběhu celodenního jednání se v auditoriu vystřídal na šest desítek posluchačů, kteří i přes vpravdě letní počasí pozorně naslouchali a hojně diskutovali. K často skloňovaným pojmům patřila dialogičnost výuky vedené prostřednictvím tvůrčího psaní. Sdílení textů při jejich ústní prezentaci umožňuje nejen velmi vítaný rozvoj mluvních dovedností studentů, ale i citlivý nácvik (sebe)hodnocení. Vyvážený poměr skupinové a samostatné práce v lekcích tvůrčího psaní umožňuje rozvíjet individuální vlohy a autorský styl stejně jako sociální dovednosti, toleranci a empatii.

Navazující celodenní workshop nabídl lektorům tvůrčího psaní, vesměs činným v akademickém prostředí, prostor pro vzájemné sdílení a rozvoj lektorských dovedností. Bohatý program čerpal z různých druhů umění (výtvarného, hudebního či drama-

tického) a ukázal, že stimuly pro psaní mohou přicházet prostřednictvím nejrůznějších mentálních podnětů i smyslových vjemů. Jedenáctka účastníků se loučila se slibem, že toto inspirativní setkání je počátkem nově založené tradice.

Jitka Cholastová